

సాక్షాత్ సాధం కంఠం

శంకుః శంకుః శంకుః

అంతఃసంస్కారములు నలువలెఁడు. అంతఃసంస్కారములు బుద్ధినియును
నువతఁడున్న శిష్యులు బోధించుచు నుండును. వారిని పాఠశాలపాఠశాల
వలె గణగణలాకునుండును. ఆత్మమమున (బ్ర)వే శంకరన పద
పఠామగడయ నున్న కొలది నెప్పుడో మి పరీక్ష యొకప్పుడు
నాయన పాఠి వ్రాదయములు భయకంఠి తము లగునునే
యందును. పరీక్ష కానానాధలు వదలంచి కొని గృహస్థు
లనై పాఠ వస్తున నెడి సంతోషమును, పాఠికి నుండవలెను.
విద్య నొక తప్పు పాఠింబును చూచుకొనిన పాఠికి, బ్రహ్మ
వర్తన వేతము, భూభాగ దుష్ప్రయోగ మైన మలపతియానన
మ వ్రాదయమున గొరవలెను. అంతటితో వారాతప్పు
గా వింపకంఠి యుండును. అపమంత పెద్దదియైనను బాప
మది త్తనానాధిపతి యుండును. ఆత్మనామమున
నుండు పదము. "మన కేకవైశానము తప్పదు. ఆ కాలాది కాలవ
తప్పదు." స్వామి! ఆరుణియిని బుడిచి ను బాధలేదు. మహా
చేనివడకుఁబోయి చూచుకొని గులమే.

నా యాత్మను కేవల బలసి నకు బోవుట నాకుని
జూచుట కింపుగా నుండెను. ఆత్మవ్రమమును దోషలేదు.
కుంభాకవములు నేయును. కుంభపాయము లోని నైసు. ప
మముగా దాన బుకుండెను.

గని పోయెను. అంత ధౌమ్మికు బిగరగా "నాకుకే!" యని
 కేక పెట్టెను. కేక వెంటనే గనిమలా నీటి కడ్డముగాఁ బరుండి
 యున్న యతఁడు లేచి గురుప్రంగవా! యిదే వచ్చుచుంటినని
 పరుసిన వచ్చు ధౌమ్మిని పాదములపైఁ బడిను. ఇంత వఱకు
 నీల యాలసింబి తివని గురుఁడు ప్రశ్నింపఁగా నీటినిఁ గట్టు
 టను నీలుపడవ పోగాఁ దానే యడ్డముగాఁ బరుంటినని విష
 యును నంతయు నాకుకే వలించెను. అతని గురుభక్తికి నాజ్ఞా
 పాలమునకు సంతసింబి ధౌమ్మికు తన యాశ్రమమునకుఁ
 దీసికొవచ్చు మహర్షుల స్థూర రావింబి వృత్తాంతము నంత
 యునుకొప్పి యాయాదురీనావృత్తాంతం గొఁగి అంబుకొనెను
 వెంటనే సుస్తవేదములు, శాస్త్రములు, విద్యలు, నడ్డములఁ
 దొరికినట్లుగా నావృత్తాంతం గొనించెను. తంత్రీ! కృతార్థు
 డవైతివిఁ వనితీకిఁ బోయి మిహమాదు మని ధౌమ్మికు సెల
 విచ్చెను. ఆరుణియు నా బ్రహ్మసకు వందనముఁ జేసి యందఱి
 కడ సెలవుఁ దీసికొని తన గురుంబున కరిగెను.

నా యాశ్రమమున గా బలసి ధౌమ్మికు శుపమస్సవనాది
 జ్ఞానుల కింపుగా నుండెను. ఆ యుపమస్సపు మొదటి
 యంభాకవములు నీయుపమస్సపులు యందునియుః
 కడుంగకు శ్రద్ధాభి

విజ్ఞాపించుచుండును.

ప్రతిదినము నుదయముననే స్నాన సంధ్యార్చనాదులను
 బిరుదలు ధేనువులఁ బదికి పాలను వంటకాల యందు
 పిదపఁ బ్రాంతాగ్రహరంబునకుఁ జని భైక్షాస్త్రమును దిచ్చి
 యుపయోగించి వత్సముల గిరికాలలో బంధించి యావుల
 నడవికిఁ దిరిలుకొనిపోవును. పశ్చిమ యున్న చోటులనెల్ల
 వానిని మేఁపును. క్రూర మృగ బాధ వారయమండ సహస్ర
 త్రములతోఁ గనిపెట్టుకొనియుండును. వాని దాహము నూహించి
 బిసెలయెఱి వాగులయందు నీళ్లు ద్రవించును. ఆ ధేనువులు
 పరుండినచో నతఁడు నవ్వుననే పరుండును. అవి లేనిచో న
 తఁడు లేచును. ఇట్లు వాని ననువర్తించి సాయంసమయము
 మరల నాశ్రమమునకు వానివెంటనే వచ్చును. నియమితమైన
 చోటుల వానినిగట్టివేసి యాగోవుల కరిరమును జ్వగ్గాఁడు
 బి వలసినప్పుడెల్ల మేళ వైచు చుండును. అవి యుండు తాళము
 జ్వగ్గాఁడు భ్రష్టమును. ఆ యుపమస్సని పోషణము
 నా యావులు నవ్వుగా బలసి వేనములైన పొదుగులతో
 జూచుట కింపుగా నుండెను. అవియు నాతనిఁ జూడగనే
 యుంభారవములు నేయును విజ్ఞానమును బ్రకటింపచుండును.

ఉపమస్సువు పుట్టుక గల మానిసి. అతని దేహము ఇంత
 బలసి బంగారువలె ధగధగ మెరియుచుండును. పెక్కుదినము
 న గురు ఉపమస్సుని బలబ, "వత్సా! ప్రతిదినము నీవేమి
 ఆనుచున్నాడు" వని అడిగెను. అంతనతడు "స్వామి! భక్తా
 న్నమును భుజింపుచున్నా" నని బదులుచెప్పెను. పిదప ధౌమ్యు
 డు, భిక్షుచేసికొని వచ్చిన యాయస్త్రమును మానుఁజూపక
 యే ఆనుచుంటివా? దేనినైన గురువుల వర్జించి వారొకం
 దిన దాని నుపయోగింప వలయును. శిష్యుడు. ఇదిమొదలు
 కొని మావర్జింపకనీవు భిక్షాస్త్రమును భుజింపకుమని నుడి
 వెను. బత్తముని యుపమస్సువు వెడలపొయెను. నాఁడెనుం
 దియు భిక్షాస్త్రమునంతయు నాసార్చిన కిప్పుచుండెను.
 కాని దానిలో నతనికి గురు డేమియుచెట్టకయే మొత్తమున
 జ్వలికరింపుచుండెను. ఉపమస్సుడురక ఆరిరి పోవుచుండెను
 పది దినములు గడచెను. ధౌమ్యు డుపమస్సుని జూచెను. అత
 డెప్పటియట్లే బలసియుండెను. వానిని మరల బలబ గురుడు
 నీవేమి యావరణము నుపయోగింపుచుంటి వని యడిగెను.
 (ప) భూ! మరలరెండవ సారి పోయి నల్లిండ్లయందు భిక్ష
 గావించుకొని తెచ్చి ఆనుచున్నాడు నని యతడు (ప) భూ!

రముఁ జేపైను. ధౌమ్యుఁడు దానిని, "అయ్యో మనవంతులారా
వెందఱో గృహస్థులను ఇట్లెందు చుండును. తిండికి భోజనము
వెట్టుటయే వారికి బాధావశమై యుండును. ఆత్మస్థితిలోనూ
కొక్కడే రెండేసిసారులు ఇట్లు వేళ్ళన వారికి మనస్సిట్లుండు
ను. నూడని పని చేయుచున్నావు. రెండవసారి ఇట్లు పోకు"మని
చేపైను. సత్య మని శిష్యుఁడు వెడల పోయెను.

మఱికొన్ని దినములు గడచెను. ఉపమన్యుఁడెప్పుటి యట్లే
యుండెను. తిందుల వాక్కుర్యమొంది యానాథుఁడు తననిఁ బిలుచి
మరల నెప్పుటి యట్లే యుండినెను. దాని కుపమన్యుఁడు "దేవా!
మన యావుల పాలు ద్రాగు చుంటి"నని చేపైను. విని గురుఁ
డు, "బుద్ధు! ఆశ్రమ ధేనువులు నీవి కావు. పరులద్రవ్య
మును వారి యనుమతిలేక గ్రహింపవచ్చునా? యాపని యెప్పు
డును జేయకు"మని వసించెను. గురువుల సత్త్వానుసారికై
నడచెదసెల వని యతఁడు తనపనిఁ గావించుకొనఁ బోయెను.
మరలఁ గొన్ని దినములు వడరన్తు వి. అతఁడు యథాపూర్వ
ము గానె యుండెను. ధౌమ్యుఁడు పిలవ మరలఁ బ్రార్థించెను.
"తండ్రి నేను గొరక్షింపములఁ ద్రాగుటలేదు. కాని దూడలు
కుడుచునపుడు వానిసెలవులవంట వచ్చుచున్న నుచును దిను

చున్నాడు" నని యుపమన్యువు ప్రశ్నత్తర మిచ్చెను. ఆ మాట విని యా బాబ్బాడు, నాయనా! అట్లు చేయరాదు. వత్తములు మవర సాధువులు. నీవు తినుచున్నావని యవి తాము త్రాగు పాలు నుగూడ వేన రూపముగా వదలును. నీకొఱకై యవి కడుపు గట్టు కొనును. నీగర్భ కాంతికై వాని కడుపు మాడ్చుట నీకు దరిన పని గాదు. కనుక నాపని చేయకుమని గట్టిగా వాకొనెను. సరేయని యతడు వెడలి పోయెను.

కాని యావేళ నాయుపమన్యువు తివమకపడెను. బుడ్డా వ్రుమును గురున కర్జింప వలెను. దానిలో నతడు తనకు దినుట కేమి యు నిప్పులు వేడు. రెండవసారియా, బుడ్డా మేత్తరాదు. గొర్రేకములఁ ద్రావరాదు. పోనీ నురుగన్న నుపయోగింపవచ్చునన్న దానిగూడ వలదని నిర్దేశించునాడు. ఇక నేమి యావరము ను దిని బ్రతుక వలెను. త్రిత్వియు వలదంటిరి, మఱి నేను దేనితో డ్దుత్తు నివారింపవలె నని గురువు నడుగుటకు వీలులేదు. కుల పతి నియోగింబ నట్లు నడచు కొనుటయే గాని, యదియేమి? యదియిందులకు? నని ప్రశ్నింబుటకు శిష్యులకు నధికార మెక్కడిది? కానిమ్మ గుర్వాక్షి. యని యతఁ డరక్షాము నకు నొప్పులఁ దోలుకొని పోయెను. కాని యవట నాతని

కాకటి మంట పెల్లుగా సాగెను. తినుట వతని కేమియు దొరకక పోయెను. తింత నా యుపమస్సృష్ట త్నదబ్బధ భరింప లేక ప్రతి దినమును జిల్లేదామల భక్తింపసాగెను.

ఔకటి రెండు రోజులు గడచెను. జిల్లేదామల విషము కలిశమంతయుఁ బ్రాకి యడవిలోనుండగనే యతనికిఁ గన్నులు గానరాక పోయెను. అట్లే తిరుగుచుండగా నతఁ డొక పాడు బడియున్న పనుసూతఁ బడిపోయెను. పైకి రావలెననియతఁడెంత ప్రయత్నింబ నను సాధ్యపడలేదు. చేయునదిలేక యూతఁ డిక్ నందులొన నెలని పోయెను.

సాయం కాలమునకు గోగణ మాత్రమమునకు వచ్చు నది. ఉపమస్సృష్ట మాత్రము రాలెడు. వెనుక నుత్తరదేవతల మో యని యాశ్రమవాసులు చూచిరి. సూర్యుఁ డస్తమించెను. త్రొడ్డు వాఁయెను. ఉపమస్సృష్ట రాలెడు. కులపతియు మిగిలిన వారను నతఁడు రానికారణమేమి? ప్రారమ్యగములే జైన హిందూ యుండునా? ఆశ్రమవాసిని మృగములు సమాపింపలేవే? మఱి యేమి పోతున్న నతఁడు తిరిగిరాకయుండునని యిట్లు విచారపడిరి. రెండవనాఁ డుదయముననే నిష్ఠుల లో ధౌమ్నఁ డరణ్యమున వారి యప్పుట వెదకివెదకి బవరకు

నూతిలోఁ బడియున్న యుపమస్మృతు ను గాంచెను. పుత్రా! యే
 ల యిట్లు నూతిలోఁ బడితివని యుచిగెను. గురుని వంశ నాదము
 ను వినగానే యుపమస్మృతు సంతసించి నమస్కరించి "యూహార్థ
 పుంగవా! మీయాజ్ఞానుసారముగా వక్రియమవుననే నాకల
 బాధ సమోపలేక జుల్లేదామలను దింతిని. దానిచోతఁ గాఁబో
 లు నాకస్తులరెండును గాన రామండఁ బోయినవి. ఆ వారణామ
 న వస్తును నీభావిలోఁ బడి ప్రకృతేకైక యిక్కడ నే యుంటే
 నని యతఁడు చెప్పెను. దానిని ధౌమ్నఁడు "నుమారా! భయ
 పడమము. నీకుఁ గొన్ని ఋగ్వేద మంత్రముల నీచ్చెదను. వాని
 నిచటనే యుండి జురింపుము. అశ్వదేవతలు వచ్చి నీకస్తుల
 నిత్తురు. పిదప నాకమమునకుర" మ్మని, అశ్వదేవస్తూతపఠ
 ముచైన యాఋశ్వులను నుపమస్మృతునకుఁ జేర్చి నిష్క్రమింపగా
 ధౌమ్నఁడు దాత్రమపదమునకుఁ దిరిగిపోగమెను.

యనటనే యుండి యుపమస్మృతు తదేవదీక్షతో
 నశ్వదేవతల నాఋశ్వులతో సాత్త్రముఁ గావించెను. మూఁ
 డవఱ రాత్రిములు గడుచెను. నాలవనాఁ డా నాసత్పు
 లతనికిఁ బ్రత్యక్షమై యొక యశ్రుపమును బూపి "యు

భారత గాథాలవారి.

18

ఉదయము

ప మన్నా! దీనిని భక్తింపుము. నీ నేత్రములు రాగలవని యా
హరియిరి. తింతనతఁడు గానక" యయ్యా! యా యుష్మజ్జ
దినుటను నాకు గుర్తొజ్జ లేదు. ఆహర్షననుమతి. లేక యా
వారము నుపయోగింపను. గావున నేత్రములు మాత్ర మిరదనను
తింత. వారు. పూర్వమునీ గురువునకు నిజ్జే నేత్రములు వారి
వి. త్రిప్పుడతని కిజ్జే యపరాపము నిజ్జుతిమి. గురువునానతి
లేకయే యతఁడు భక్తింబు నాఁడు, నీ గురుని యజ్జే నీవును
జేయుము. తీరికా మ్మని మరల నీ వ్మరి. ఉ ప మన్నువు వారిం
బ నా యాహర్షిండు గురువునాజ్జ లేకయే తిన్నాఁడోమా
వారిసంగతినావోల? గురువుచేసిన యట్లు నిజ్జుండుచేయ
రాదు. చెప్పినయట్లుగ నా చేయవలయును. కనుక నేత్రము
లడుగమని చెప్పినే గాని వారి జ్ఞునది తీసు మని నా యాహర్ష
లు చెప్పలేదు. కనులను మార్చిజ్ఞుననుసరే, యాయక పోయినను
సరే, కాని యాయపరాపము మాత్రము నేను దినను. ఇప్పుడు
గురునిచే నాకు నా వారముని విధిమై యున్న"దని ఒందిత
ముగాఁ జేప్పెను. తింత నాజ్ఞానోయు లతని గురుభక్తికి
మెప్పు, కన్నులజ్ఞు"నొమ్మండి! గురువునానతిలేక మేమిచ్చిన
మాత్రనే యపరాపముఁ దినినందున మీగురువునకు దంత

ములున్న గామాత్రమేయమైనను. చానిచో నయోదుడను వేర
తనికిఁ గలరినది. నీవు గురువు నాల్గు పాఠింబి తినలేదుగనుక
నీదంతములు బంసారుమయములగును. నీకు సర్వకుభములు
కలుగును బా"మ్మని వారు తిరుపిత్తువైరి.

ఉపమస్త్రిపు నూతినుండి పైకెక్కి యశక్రమమునకు
వచ్చు గురునిపాదములపైఁ బడి, బరిరిన దంతయు విస్తరిం
చెను. ధౌమ్నఁడ నందపడి నాయనా! నీగురుభక్తికి మేల్చు
తని. నీవు వృతార్థుఁడ వగుదువు గాక. ఇతఁ నీవు గృహ
స్థాశ్రమమునకుఁ బోవచ్చునని నెలవిచ్చెను. వెంటనే యతఁ
డు సర్వవిద్యాపారంగతుడై తన యిచ్చవచ్చిన బాటికి
వెడలి పోయెను.

ధౌమ్నఁడు సౌతముఁడను శిష్యుని గృహవృత్తిమల
యందు నియోగించెను. ఇతఁడు మిగుల నోపివఱి నాపనుల
నెరవేర్చుచుండెను. గురుపత్ని యెప్పుడేది చెప్పినను మాతాఁ
డు. ఆ తనికి రాత్రయని లేడు. పగలనిలేడు. వానలేడు. ఎండ
లేడు. చీతలేడు. సర్వకాల సర్వదేశ సర్వావస్థలయందును, గు
రుఁడును, గురుభార్యయు నియోగించిన పనులను జేయుటయే
యతనికిఁ బరమార్థము. ఎంతవాలము గడచినను సౌతమునకు

నా నాల్గవ చింతికి బాగు వ ననుజ్ఞ యిచ్చుట లేదు. ఉన్న కాలము
 పనులు పొచ్చుచుండెను. కాని సొంతమునకు విసుగులేదు. మనస్సు
 నైన నతడు బాధపడెడు. ఆ నాల్గవ జేయ గలగెవను
 నానంద మొకటియే యతని యందుఁ గాన వచ్చును. ఇట్లేంతా
 లము పనులుచెప్పి బాధించినను మార్పులేని యతనియొడ ధౌమ్య
 న కనుగ్రహము గలగె యొకదినమునఁ బలబడి వచ్చె! నీవంటి యు
 త్తమ నిష్కరుడు మఱి యొకఁడు లేడు. ఇతఁ బ్రవర్తనార్హ
 మును ముగించుకొని వివాహమాడుము. పొమ్ము. నీకు సర్వశాసము
 లును గరగతము లగునని యాకీర్షించెను. అట్లే వెంటనే యతని
 కి వేదములు హస్తములు సర్వమును గర తలామలకము లాయె
 ను. సొంతముఁడు. గురునికడ గురుపత్నికడ సెలవుపుచ్చుకొని
 స్వీగ్రహమునకేగెను.

సొంతముని భార్య యహల్య. మహా సౌందర్యముగలది. సొంత
 ముఁడును భార్య సహితము యొక యాశ్రమమును నిర్మించి ము
 పత్యై నిష్కలతగాఁ గాలముఁ గడపుచుండెను. అతఁడు ధౌమ్య
 నాశ్రమమునఁ దాను బడిన బాధలఁ దలంచుకొని దయాళుఁడై
 నిష్కల కేపనులఁ జెప్పక యుండును. కొంత కాలము గడవగానే
 బ్రవర్తనార్హము నుండి నిష్కలను గ్రహస్థాశ్రమమున కేపరిక్ర
 మింపబడిన పంపుచుండెను. ఇట్లుండ నాశ్రమయమున జనమే

ఇయుండను నొకరాజు వచ్చి తనయజ్ఞమున ముత్రుష్ట గావల
సినదని గొతముని నర్థించెను. అతడును దాని వంగివరింబ
భృగువంశస్థుడైన యుదయముడును నొకనిష్ఠుని బలియొత్త
మవాసుల యందలి సమక్షమున, "నేను జనమేజయుని యజ్ఞ
మును జేయింకు బోవుచున్నాడు. నావస్తునంత వరుకునివునా
బదులుగా నాశ్రమమున నేకాటంతలులేక యుండునట్లుగా జూరు
ను జాగరూకుడవై వర్తింపుమని యాదేశించి జన్మమునకు
బోయెను.

కొన్ని దినములు జరిగిపోయెను. గొతమపత్నియైన యహ
ల్స రజస్వలయై నొల్లవనాడు ఋతుస్త్రానము గావించెను
అంతట నాశ్రమముననుండు వృద్ధ వనితలు కొందఱు దండుని
రావించి నీ యపరాధియుని కంత ఋతుమతియై స్త్రాన
మొనర్చియున్నది. ఆసార్వః డాశ్రమమున లేడుగదా. భర్త
లేనికతన నీమేవిషాదపడుచున్నది. గొతముడు తనకుబదు
లుగా నాశ్రమమున నిన్ను నియోగించి వెళ్ళినాడు. కావున
నిప్పుడేమి ఋతుమతి యగుట వృద్ధముగానుండు నీవు చేయ
వలసి యున్నదని పలికిరి. అందుల కతడు విషాదపడి యుట్లనే
ను : స్త్రీలైన మీ మాటలచే నేనీ పని యందుఁ బ్రవర్తింపఁజాలను

మా యుపాధ్యాయుఁ డాశ్రమమును రక్షింపుమని చెప్పినేగాని
యే యుపాధ్యాయుని నెఱఁజేయమని చెప్పలేదు. ఇంతటి పాపభూ
యిష్టమైన యుపాధ్యాయుని నేను చేయజాల నని వదలఁచెను.
అంత వారందఱు సిగ్గుపడిరి.

పిదప బహుకాలమునకు సొంతముఁ డాశ్రమమునకు
వచ్చి యుదంతుని యుదంతము నంతయును విని మిగుల సంత
సించెను. అహల్యను మాత్రము క్రోధ మించునంత యుదంతుని
పై నంతురించెను.

బ్రహ్మనాఁ డహల్య యుదంతునిఁ బిలిచి యోయి
వడుగా! నేఁటికి నాలవ దినంబున నాక పుణ్యవ్రతంబుప
థితమై యున్నది. కావున నీ వి దేశాధిపతియైన మిత్రు
మని కడ కరిగి యతని నర్థించి యారాజు పట్టుమహిషియైన
మదయంతి కుండలములను గొనిరమ్ము. వానిని ధరించి యా
రాజున నేను మునులకు వడ్డింప వలయునని యభిలషించి
తిని. నా యీ వాంఛ తము నీ దేర్చవేని నీకొక్క కుభంబును
గలుగదు. పోయి త్వరగా నా కుండలములను దే మ్మని యాజ్ఞా
పించెను. బ్రత మల్లెయని యా యుదంతుఁడు గురు పత్ని
పాదంబుల వారగి బయలుదేరి పోయెను. నాఁటి సాయం

కాలము సౌతముఁ దుదంకుఁ దేమామె నని యడిగి భార్యవలన
 వృత్తాంతమును దెలిసి కొనినను. అయ్యో! ఆ మిత్రసవతుండు పు
 డొక కాపగ్రస్తుడై యసురభావమునాంది దగ్గఱకువచ్చిన
 వారి నెల్లమ్రొంగుచున్నాఁడు. అతనికడ కేల యుదంకునిఁ బంపి
 యివని భార్యను గసరిను. నానాసంగతి తెలియక పనిబడిని.
 ఇప్పుడా యుదంకుని రక్షించుటెట్లుని యహల్య పఠినడిగెను
 కానిమ్ము గడుబస దాని కింకఁ జేయునదేమున్నది. గురు శు
 క్రు ప్రాతత్పరుడైన యుదంకున వ పాయములు తాలఁగి
 పోగఁగలవని సౌతముఁడు సమాధాన మిచ్చెను.

ఉదంకుఁడు శరవేగమున మిత్రసవతుని రాజధాని
 కరుగుచుండెను. త్రోవల నరణ్యమున నొకపెద్ద వృషభము
 మాఁద నెక్కి యొక మహాపూరుషుఁడు పోవుచుండెను.
 అతఁ డుదంకునిఁ జూచి యన్నా! యలసటనొందినట్లు
 న్నావు. నా వృషభము మూత్ర పురోషముల గైకొని నొ
 యాకలఁ దీర్చుకొను మని పలకెను. అంతనుదంకుఁడు సెప్పు
 డా! నేను నీకేమి యపకార మొనరించెనని యిట్లు పరివహ
 మాడుచున్నావు. గొర్రుమూత్ర పురోషముల భుజించుటయేమి?
 యనెను. అందుల కతఁడు "పూజ్ఞి డా! నేను పరివహ

మాడుటలేదు. నీ యాహుత్వమున సౌతముడును నీవృక్షభ
మాత్రపురీషముల నుపయోగించుచు మహత్త్యము నొంది
యున్నాడు నీ పుష్పపు పని కో మాత్రపురీష భోజనము
మిక్కిల యుపకరించును సందేహింప వల దని నుచు వెను. కాని ము
ని యుదయము దాయెట్లు పేర నాక్కింత భక్తింబు మాత్రమును
ద్రావెను. తివిరెందును మహాపరిమళోపేతంబులై రుచ్యము
లుగా నుండెను.

ఉదయము రాజధాని కేగి, రాజు భార్య సహ
తుడై బాహ్యుద్ధాన వనమున నున్నయట్లు తెలిసికొని, యా
వనమున కరిగెను. వనమున నుదయము జూడంగనే మిత్రసహుడు
భయంక రాకారుడై నోరు తెలుచు, పొలుండా! నా
కొక్క జంతువైన లభించుటలేదు. కడుపు మండుకొనిపోవు
చున్నది. ఇట్టితటి నీవు లభించుతివి. నీ కరిక మాంసమున
నాక్షుద్భావ నుపకరింపఁ జేసెద నని దగ్గటను వచ్చుచుం
డెను. ఉదయము ఉతని వారింబ, రాజా! నేను గురుకార్య
శ్చిన్తే నీకడను వచ్చుతిని. నేను సౌతముని నిష్కృడము. మాగురుపక్షి
నీ భార్య కుండలములదెచ్చిపెట్టు వలసినదని కోరినది. అందుల

కై వచ్చుటని. ఆ కుండలముల నిక్షిప్తము. వారి గొనిపోయి
గురు భార్య కొసంగి మరల నీవడమ వచ్చెదను. అప్పుడు నీయి
చ్చ వచ్చునట్లు నన్ను భక్షింపుము. ఈ తుచ్చమైన కళిరమునం
ము నాకుఁ బ్రీతిలేదు. గురువార్యము భంగమొనరింపమము.
రాజువైన నీ కది తగదు. నా ప్రార్థనము నంగీకరింపుమని
నిజ్జరముగాఁ జెప్పెను. అంత నాతోడు నిదానింబ యల్లైన
చాక నదె యా కనిపించుచున్న మేడకుఁ బోయి యందున్న
నా దేవి నడిగి కుండలముల గొనిపోయి నీ గురుభార్యకొసం
గి వేగ ర మ్మపామునెను.

ఆ ధృగు వంశ వర్షుడు మేడ కరిగి దాని నలుమూ
లల వెదకెను. మదయంతి గనిపింపలేదు. తిరిగి రాజుకడకు
వచ్చు ప్రభూ! యేమి యిట్లు లబధ్ధముఁ జెప్పితివి. నీరాణి
యవట గనిపింప లేదే యనెను. అంత నామిత్రుడవగుడు, "నీవు
సాతముని శిష్యుడ ననుచున్నావు. గురుకుల వాసివి. నీ వప
విత్రుడ వని నేనెట్లు చెప్పినోను. కాని నా భార్య పవిత్రు
లైన వారికి మాత్రమే కనిపించును. నీయందేమి యపారి
శుద్ధ్యము తగిల యున్నదో మఱి నేనెఱుఁగను. పరిశుద్ధు
డవై పాము కనిపించు"నని ముందెను.

ఉదంకుడు తబ్బిబ్బి పడెను. విషి యపరిశుద్ధి తననుగల
 నె నాయని వివారింబెను. రాజ పత్ని మహిమమున వచ్చెరువు
 పడెను. తాను గోమూత్ర పురోషములను భుజించి యాపమన
 ముచేయవ పోయిన విషయ మతని వృద్ధయముననుచుటా
 లునఁదగిలెను. వెంటనే యపతి యొక కొలంకునఁ బాద
 ప్రక్షాళన మాసరించి వార్చి మరల మేడకు వెళ్ళెను. మద
 యంత గూర్చుండి యుండెను. ఉదంకునిఁ జూచుచో యర్హ
 పాద్రము ల్బు పూజించి యాసనమిడెను. కిఱఁడునుసంత
 సించి తన వజ్రున వృత్తాంతమును జెప్పి మిత్ర సహుండు
 నొకుండలముల నడిగి కొని పొమ్మన్నాఁడని యాసాద్దీ
 కెఱుంగఁజెప్పెను. త్రింత నాపురంధ్ర మిత్ర సహుని యను
 మతి యొనందులకతనికడ నుండి యాన వాలుదెమ్మనిపలి
 కెను. త్రింత నుదంకుడు మరల మిత్ర సహుని కడకేగి
 యా విషయము దెలియఁ బరచెను. త్రింత నాభూపతి "దా
 ని నాసరింపక శుభములచేవు. దాని నాసరింతమన్న నది
 మహాప్ర మాదభరితము" త్రిని యొక వాన్యమును జెప్పి తిని
 నా యాన వాలుగా మదయంతికెఁజెప్పు మామె నుండలముల
 నిచ్చునని వచింబెను.

త్రింత నతఁడు మరల మదయంతి పాలవరి

యారాజు వాక్యమును జెప్పిన వెంటనే యామె యమ్మమ్మము
 తైన తనమండలములఁ దీసి యుదంతునకిచ్చి 'ఆర్యా! యివిమ
 వరపవిత్రములైనవి. వీనిని భూమిపై నెప్పుడును బెట్టువలదు.
 వీని నపహరించుటకొఱకుఁ దత్తుతుఁడును నాగులును సదా
 వెలయుదురు. జాగరూతుఁడై గొనిపోయి మీ యారా
 ద్యకాంత కిమ్ము, పోమ్మని యనుజ్ఞ యిడెను. ఉదంతుఁడు
 వారింబు వానిఁ దన కృష్ణాజనమునఁ బడిలముగాఁ గట్టు
 కొని మిత్రసహని కడకు వచ్చి చూపి 'రాజు చూడరామణి!
 నా వచ్చిన పని నీయనుగ్రహము వలన సఫలమైనది. నీదేవికి
 నీ వాసంగిన యభిజ్ఞాన వాక్యమిది యేమో నా కర్థము గావేడు
 దానిఁ దెలియఁ గోరి నీకడకు మరల వచ్చెతిని. నన్ను గరుణిం
 చు, చెప్పు మని యడిగెను. తింత నా యొక మఁడు, విప్రగోత్ర
 మా! యేమియులేడు. నా మాటకర్థమును దినుము. బ్రహ్మవిదు
 లైన వారి నేవ చేయక మనుష్యులకు శుభములలేవు. లేవు
 గదాయని చేయఁ బూనుకొనఁగా దానిలో ననేక కష్టములు
 తటస్థించును. నేను బ్రాహ్మణుల నారాధింపఁబోయి వారి
 శోపమున నీరాత్మ స భావము నొందితిని. దానిచే నా వాక్య
 మును జెప్పెతిని. కాని నీ దర్శనమువలన నా పాపము నశించిపోయి
 నది. నా కిది రాత్మ సత్త్వములేదు. కృతార్థుఁడనైతిని. నీవును

నీకుండలముల గురుభార్యకిచ్చి తనా కేస్తు నాంది సుజ్ఞాపనను
మని యతని వేడ్కొలెవను.

అంత నాయుదంతుడు తిరిగి తన యాశ్రయమునకు
వచ్చుచుండెను. అంతలో నతడు దాహ పడితేవుండె యొక కాలం
కును జూచి యొక్క నున్న కడిమిచెట్టుకొమ్మ కాకుండలము
లున్న యశనమును దగ్గరించి మంచిరుండ్రావఁబడెను.
త్రాగి వెనుకకుదిరుగుసరికి గాలచే జెట్టు కొమ్మనుండి మరొక
లములు భూమిపైపడెను. వెంటనే యొక పెద్ద సర్ప మాకుండు
లములను నోటఁ గలుచుకొని పరువెత్తసొగెను. ఉదంతుడు
చూచి వెంటపడెను. ఆ పాముక పుట్టుల దూరెను. ఆ భార్య
పుండును దన చేతి కట్టి తనాపుట్టు ద్రువనారంభించెను. పుట్టు
తెగులుచేడు. విషాదాకులుండై యుదంతుడు మేనజెమ్మలు
గ్రమ్మ నారక త్రుప్తుచుండెను. అట్టితఱినొక విప్రుడవలకు
వచ్చి 'యబ్బాయి! యేల యిట్లు పుట్టు (ద్రవ్వేద) వనియడిగి
యతని వే ప్రత్యంతము నంతయును విని యక్కటాయది వట్టి
పాము గాడు. తన్నుకుడు. తనలోకమునకు వెళ్ళి పోయినాడు
వేయి యామకల దూరములనున్న యానాగ లోకంబునకు
నీ వెట్లు పోగలవు పాప మని జాలిపడెను. పోరేకపోయిన

బ్రాహ్మణులు విడుతునని యుదంతుడు చెప్పెను. అతని దృఢప్రతి
 మును జూచి యాయాగంతుకుడు యాకట్టి నిట్టి ముని తోసికొని
 చూచి మరల నిచ్చి వెడలిపోయెను. ఉదంతుడు డాకట్టి తో మరల
 వత్సేకమును ద్రువ్వ నారంభించెను. మునుపటివలె నాదు. ఈసారి
 కట్టి, యాపగనే భూమిరెండు బ్రద్దలుగాఁ బగిలెను. ఆత్రోవవెంట
 గాలఁది కాలములోనే యుతఁడు నాగలోకమునకుఁ జేరెను. చేరి
 తక్షణాది నాగుల ననేక విధముల స్తోత్రము చేసెను. కాని లా
 భము లేక పోయెను. ఉదంతుడు విషణ్ణుడై యొకబోగ నిలువ
 బడి, యుత్కటా నాయనవధానమునఁ గార్తము చెడినది. శ్రమ
 పడి సాధించిన కుండలములు జేతులార జూర విడిచి. నేడే
 ప్రతదినమునే నేమిసేయుదును. గురుపత్ని మానసముఁ గుం
 పాపాత్ముడనైతి నని చింతించుచుండెను.

అట్టి తటినపటు నెట్లుని మొగంబును నల్లని మేనును దెల్ల
 నైన లోకయుగల యొకమేలు జూతి గుట్టుము కానిపించియ
 మునితో "వకానోద్రా! నీకుఁ గుండలములు వచ్చు మపాయము
 నెఱిఁగింతు నాతింపుము. నా యపాన దోకమును గట్టిగా నే
 నొత్తి తో నూఁడుము. వివరింపు కొనకుము. గౌతము నాశ్రమము

న నన్ను నీవు నక్కగా నుపాసించిన కతన నీయెడఁ గరుణచే బాడఁ
సూపితి ననెను. అందులకతఁ డాశ్చర్యముంచి నిన్ను నెప్పుడు నేను
చూడలేదో? నిన్నెప్పుడు పాసించితిని తెలుపుమనెను. అంత నయ్య
వ్విము, తాపసోత్తమా! నేనగ్ని హోత్రుఁడ నన్ను నిరంతర
మారాధింతువు గదా నాచెప్పిన పని చేయుము నీ మనోరథ
నిర్దియగుననెను.

ఉదంతుఁ డా హోత్రముని వాలమూలంబును బట్టి
గట్టిగా నూడెను. అశ్వ దేహంబు నందలి సకల రోమకూపం
బుల నుంచి సద్దామంబులైన యగ్నిజ్వాళిల బదయించి నాగలోక
ము నంతయుఁ గ్రమ్మెను. నాగు ల్ల కల్లోలమై పోయి వచ్చి యుడు
కునికిఁ గుండలము లబ్బి త్త మాపకాము వేడుకొని పోయిరి. మరల
తురంగమ మిట్లు నయె. భూసురోత్తమా; నేఁడే ప్రతదినము నీవీ
రోజున నే భూలోకమునకుఁ బోవలెనన్న నీకు సాధ్యపడదు. మా
యుపాధ్యాయ పత్ని నిన్నుఁ గోపింపక యుండునట్లు చేసెద నాపై
నేర్పము. క్షణకాలమున నిన్ను సొతముని యాశ్రమమునకుఁ జేర్చెద
ననెను. ఉదంతుఁడు మితిలేని యానందముంచి యయ్యోత్సాహము
నకు నమస్కరింపజేసెన్మను. నిమేషకాలంబున నతని సొతమునా
శ్రమ ప్రాంతమునఁ దింపి యా తురంగ మధుర్య మాయెను.

అహల్య స్నానమొనరించి సింహాసనమునకు కుండలములతో యుదం
 కునిరాక కేదురు మాసుమండను. ఇంతలో నాతడు సమదంబు
 కుండలముల నాయమ చేతికిబ్బు పొదముల పైబడెను. అహల్య
 యు మిగుల సంతసించి యతనిదీవించెను. గౌతముడును కిష్కన్ది
 గౌరీతంబుకొని మూర్ఖాఘ్రాణము చేసెను. ఉదంతుడు తన
 పోయివచ్చిన విధము నంతయు గురుని కెఱిగించెను. నీగు
 రుభక్తి ప్రభావమున నంత రాయముల నన్నిటి దాఁటి వార్యము
 ను సాధించితి వని యతడు కిష్కన్దిని గొప్పగా నెను. స్వామీ! నేను
 వల్లకమును ద్రుచ్చునప్పు డటు కొక బ్రాహ్మణుండు వచ్చి నా
 కట్టను దీసికొని మరల నిచ్చెను. అతడు తాఁకిన కారణ
 మున దానిఁ జూచినంతనే భూమి రెండుగాఁ జీలి పోయె
 నది యేమోనాకుఁ దెలియలే దని యుదంతుడు గౌతము
 నడిగెను. దానికి గౌతముడు "అతఁ డింద్రుడు నీవార్య.
 దీక్షకు నానార్యభక్తికి ముచ్చువచ్చి తన వజ్రమును నీకట్ట
 యందావేశింపజేసి వెళ్ళినాఁడు మఱి యు నీవేగునపుడు
 వృషభమునెక్కి కనిపించిన వాఁడును నతఁడే. ఆ వృషభము
 ధర్మపు మూత్ర పురోషములవృత'మని తెలిపెను.

ఈ మఱి మఱలా మారణమున సంతసింబ గొతముఁడు తన
ననుగ్రహించి యింతకిఁ బంపును గదాయని యుదంకుఁ దాకపడె
ను. కాని యట్లు జరుగలేదు. విప్రులు యట్లే యతఁడుగారు
కులవాస క్షేతము ననుభవించును, గాలముఁ గడపుచుం
డెను. మరల బహు కాలము గతింపెను.

బిక్కనాఁ డుదయముననే లేచి యుదంకుఁ దడవికిఁబయి
కట్టెలు నడికి బరువైన మోపువేసికొని యొత్తుకొని వచ్చి పరకాల
ముందుఁ బడ వైసెను. గురుఁడును గురుభావోయ ముండిరిఁ
గూర్చుండి యుండిరి. కట్టెలయందుఁ జిత్తుకొని యుదంకుని
బడ యొకటి తొగి మోపుతఁగఁ గ్రిందఁ బడెను. అది తెల్లగా
జనప నార వలె నరసి యుండెను. దానిఁ జూచి యుదంకుఁ
డేడువ సొగెను. గొతముఁ డతనిం జూచి తన ముమూర్తయగు
మరుద్భవనిఁ బలంబు యతని కన్త్రీకుల భూమిపైఁ బడమండ
దొరికింబట్టు మని చెప్పెను. ఆకన్త్రీయట్లే యొనర్చినది. పిదప గొ
తముఁడుదంకు నేల యెచ్చెద వని ప్రశ్నించెను. అతఁడు 'గురు
సంప్రాప్తినే నీ గురుకుల వాసముననే ముదుకడ నైతినని నేడో
తొగిన నొబ్బడ వలన నెఱింగితిని. ముదిసిన నాకింక గృహ

సన్మ ప్రస్థానం

అతిథి పూజన మవశ్యకత వ్రాసము.

“పౌరవ కులత్తమా! నీయజ్ఞముల సమానమైన జన్మము నొనరించిన వారకు ముల్లశముల లే”డని యుద్ధాలకుడు కొనియాడెను. “సద్రు కులత్తంసా! నీవలె వృష్టాస్త్రములచే జనుల సంత్రప్తి పలుకున లేడు మతొక్కటలేడు. నీపెట్టిన భూజనములచే మాపాట్టులంత వతును ను స్పృహనము తాత యున్న”వని రై యుక్తుడు పలికెను. “రాజా నీగుదాన భూదా న హిరణ్మయదానములచే సంతోషపడుని వాడొక్కడైన నీయజ్ఞ మునకు వచ్చినవారిలోలే”డని యుతర్కుడు ప్రశంసించెను. “బ్రట్టి వై భవము మున్న విన్నదిగాదు కన్నదిగాదు ముందును జరుగబో దని సుమిత్రుడు సంభాషించెను. “నలనవమడు భగిరథాదులు తొల్లి జేసిన వాయుమేధములు దీనిలో సరిపోలునని మాత్రము చెప్పుటకు వీలులేదని పర్ణాదుడు వత్కరించెను.

బ్రహ్మ బ్రాహ్మణులందఱును జుట్టును జేరి కొనియాడు చుండగా, త్రాపతి సహితుడై ధర్మరాజు నింహసనమున గూర్చుండి యానందించు చుండెను. ఇమారులైన తమ్ములును

సంతసించుచుండిరి. త్రిశ్చమేధయాగము నానరింబ రాజులనెల్ల
ర సత్తరింబ పంపి పొందవులు తోటికాగ్రూర్పుండి బ్రాహ్మ
ణుల తా జరిగిన యజ్ఞ విశేషముల దడవుచు మహా
త్మాహముతోనుండిరి.

అట్టితటి నాయాస్థాన మంటపమున నున్నయొక
కలుగునుండి ముంగిస యొక్కటి వారి ముందటి కరుదెంబ
యందలువిన "నేధర్మరాజుచేసిన యజ్ఞముమాడ నాకయజమా
యింతమాత్రమునకేనా, యీ విప్రులందఱు నిట్లు స్తోత్రములు
చెయుచున్నార. యీ పొంటిక్రతు వానరింబ నందులకేనా,
పొండవుల కీయుంబు. నాలు బాగున్నది" మ్మని యనాద
రముగా పలకెను. దానివిని పొంతుగుమారులు నివ్వెఱిపోయిరి
ద్రోవడి వెలుగము బున్నవాయెను. అంత నా ద్విజులు ముంగిసతో
'నేమి యిట్లీసదింబు తెవి? ధర్మము నశ్చమేధము మహర్వైభవ
ముగా జరిగినది. జగత్తంతయు సంతసించు నది. విలసింపము
ను జూచి నీ విట్లుచుచున్నా"వని యనిరి. అంత నకుల మిట్లు
చెప్పెను.

"ఓయీ! వినుడు పూర్వము ధర్మక్షేత్రమైన మరుక్షేత్ర
మున మహర్పవిప్రుడైన భూసురుడొకండు గలడు. అతడు

సమస్తప్రస్థానమునాఁ బరగు. తిలని భార్యయుఁ గుమారు
డును గొరిడలును ధర్మబాధిత్రులు. సమస్తప్రస్థానముసరించి
వర్తింతురు. ఆపాటుఁడు కామలభాదులనియుంచి సమ
లభ్య కాంబనుఁడై యుంభవృత్తి తో జీవించును నదపమ
నర్చుచుండెను. దిక్కు సమయమునను వర ఘోరమై యాదేశమున
ననావృత్తి దోషము సంభవించెను. నదీనదములొందిపోయెను.
చెల్లు పోమలు మాడిపోయెను. భూగత నిలంబును లోనికిఁ
బోయెను. పశుపక్షి పృథాదులు తినుటకు నావరములేక
త్రాగుటకు నుదకము లేక యల్లాడిపోవుచుండెను. జనులు
నిరంతరము వర్షమునకై నింది వంకఁ జూచురి. మేఘములొక
ప్పుడు క్రమ్మినను చుంపర విడుచుటయేకాని వర్షింపవయ్యె.
స్త్రీలకు రక్షః ప్రవృత్తి యూరి పోయెను. ఆవరర విషయమున
దల్లి బడ్డ యను వ్రవస్థ లేక యెవరికి వారే ముంతు పడి గ్రహం
ప సారిరి. లోకముగ గ్గోరెత్తి పోయెను. త్తామదేవత వికట
భయంతర కూపముల దేశమునఁ దాండవించెను

అట్టి తటి సమస్తప్రస్థాని యుంభవృత్తికి భంగము పొందినై
ను. ఉంభవృత్తియనఁగా వీధులయందల తొక్కి దీగలు గృహస్థులు

దండుకొనునప్పుడు పడినరింజల నేటికొని యాధాన్యము
 లాజీవింబుట. గేస్తులకే దుర్లభ మగుచుండగా నిక నేటి
 కొనువారికెక్కడి ధాన్యము? అట్లే యానలువురును నేటికొని
 వచ్చిన యల్పత్రుకా ధాన్యమును బండిఁగొట్టి భుజింబు చుండిరి.
 కాని వారి యాకలి యేమాత్రమును దోలుటలేదు. అందఱును జక్క
 కల్పావశిష్టులైయుండిరి. లెకడినమున వారు నలువురును నాల్గు
 శైపులనుఁబోయి సాయంకాల మగు వఱకును ధాన్యము నేటి
 కొని తమ పర్ణకాలముఁజేరిరి. నలువురు దెచ్చినవి కలిసియొక
 కుంచెఁద్రెనవి. వానిఁ జక్కగా దంబ వేయింబి డిండిఁగొట్టిరి.
 కరణీయమువైన యనుష్ఠానముల నెల్ల దీర్చికొని వారు నలువురును
 నా సాయంసమయమునఁజేరి పిండిని సమ భాగములుగాఁ బండ్రి
 కొని భుజింప నుచ్చిగింబు వారై యుండిరి.

అట్టిసమయమున నాత్మమహిమకుఁ దతిథియై వచ్చి
 యుప్పురనుచు నాపర్ణకాల ముంగిటఁ గూర్చుండఁబడెను. అతని
 వేదనము మిగుల వారి యుండెను. వన్నులు లోని కేసెను. పొట్టి
 నడుమున కంబుకొని పోయెను. ఆకలి దప్పులచే సొటసొట
 లాడుచు వివశుడై నేల కొలుగెను.

సమస్తములును నతని కుటుంబమును (బ్రాహ్మణులు)

బూని సంభవములతో వేని యాతని, బుద్ధశాలలలోనికి, గొని
 పోయి, యాసనముపైఁ బూర్చుండఁ జెట్టిరి. సత్తుప్రస్థావనవీరు
 వారియగారి గుమారుఁ డతఁకి పాదములఁ గడిగెను. మునిపత్ని
 యొక యంగవస్త్రమునఁ గాల్చ దడి యొత్తెను. కొంతసేపకు
 గైకొని విసరెను. అంత సత్తుప్రస్థావన తన పాలుగారి
 పేలపిండి నతని ముందుఁ జెట్టి స్పృశింపఁ జేసి భుజించుచును.
 "అభ్యాసత స్త్వయం విష్ణుః" అన్నట్లు నన్ననుగ్రహంప వేళను
 వచ్చిన విష్ణుఁడవు. నీవు మిక్కిలి యలసి యాకొని యున్నట్లు
 కానికొందురువ్రాళ్ళ. గ్రహంపుమనియొసఁగెను. ఆ బ్రాహ్మణు
 డును సంతసించి యాపిండిని నాలుగు ముద్దలలోఁ దిని వ్రేచెను.
 ఇంకను తినవలయు నన్నట్లుగాఁ బూనుబుండెను. అంత నాసత్తు
 ప్రస్థాఁ డతఁకి యాకలిఁ బూర్తిగాఁ దీర్చి లేక పోయితిన్ యని
 విచారపడు బుండెను. అతని భార్య యా విషయమునెఱింగి,
 భర్తతో, స్పృశింపఁ జేసి నా పాలపిండి కూడ నిచ్చెదను. ఈ భూసు
 రొత్తముని తనువుచునెను. అందుల కతఁడు, వనితా! పన్ను
 లు వృగములు కూడ, దమప్రియులకు నావరణము, గొనివచ్చి
 మకువతోఁ జెట్టుచుండునుగాని ప్రియురాలి యావరణము
 ను గొనవచ్చు. నీవొ మిక్కిలి యాకలిగొని శుష్కింబి యుంటివి.

అట్టిని న్నృపవసింపజేయఁజాల, భార్యసంతాపమునల్లునాఁ
 ప్రవర్తింపనేరని, మగఁడుభయలొకములఁ గన్తింబడును. గాననే
 సమ్రాట్ ప్రభుత్వం నెట్లు లఱికినిఁ బూజించు" ననెను.

అందులకామె, స్వామీ! సతీకి భర్తయే మట్లుము, గురుఁడు.
 తల్లి, తండ్రి, దైవము నన్నియు మగఁడే. అతనికి మనఃప్రియం
 బునా వర్తింపటయే నాటికిఁ బరమధర్మము. నీవు ప్రస్తుతం
 గానేనే పిండిని భుజించి, సుఖమునా నుండనేర్చునే? వలదుదీనిఁ
 గూడనిట్లు యతిధికిఁ దృప్తి గూర్చు"మని యామెయుఁ దనపాతి
 పిండిని భర్త కొనఁగెను. అతఁడాపిండినిఁ గూడ నతిధికి నొసంగి,
 బాబూ! నీ యాకలి తోటినట్లు లేదు. పాపరహితమునా
 నార్జించిన యాపిండినిఁ గూడ భుజింపు మనెను. ఆ ప్రావృక్షా
 డు దానిఁ గూడఁ గొని మెసవెను. కాని తృప్తి పడినట్లు కనిపింప
 లేదు. అంతట సమ్రాట్ ప్రభుత్వం మరలఁ జింతనొందెను. తండ్రిబాధ
 పడుటఁ బూని కుమారుఁడు "తండ్రి! యీ యతిధికింకను
 దృప్తిసానేదు. నాభాగమైన పిండినిఁ గూడ నొసంగి పరితృప్తినిఁ
 గావింపుము. తండ్రి బాధ మానందపడునట్లు వర్తింప కుమా
 రుఁడే కుమారుఁడు. గావున నట్లు సేయు మనెను. అంత నాసమ్రా
 ట్ ప్రభుత్వం నాయనా! యెంత వయస్సు వచ్చినను గుమారుఁడు

తండ్రికి బాలుడుగానే కనిపించును. బాలురను నావల యెక్కువ. మమారులయావలఁ దీర్చఁ జాలని తండ్రియెట్టి తండ్రి? నీభాగము నతిథికిచ్చి నీవు బాధ పడుచుండఁగా సహంపఁ జాలన నెను. నాని విని మమారుడు తండ్రి! జనమందే మమారుడుగా భాశాన్ గర్భమునందుఁ జూచు పుట్టుచున్నాడని "ఆతానై పుత్ర నామాసి, తిండాదంగా త్సంభవసి" యనియివి మొదలగు వేదవాక్యములు చెప్పుచున్నవి. ఇప్పుడే యతిథి పూజనమునఁ గొలుతగా ముందఁ జేసి నిన్ను నీవు రక్షించుకొనుము. నీవు రక్షింపఁబడిన నేనును రక్షింపఁబడిన యట్లే. సందేహింప వలదని తన భాగము నిచ్చెను. ఆమాటలను నాతఁడు మోదపడి యాపిండినిసైతము బ్రాహ్మణున కాసంగెను. తతఁడు దానిఁ దిని గూడఁ దృప్తి గనఁబడుపడయ్యె.

ఇంత నేమి నేయుదునా యని డెందమునఁ గుందుచున్న మామసన్నిధికిఁ గొడలు తనభాగమైన సమస్తముగొని వచ్చి, దీనిఁ గూడ నతిథి కాసంగు మనెను. తిందుల వాతాపసుడు 'తల్లీ నీవు కడుంగడు బాలవు. ఆకలచే నీయంగము లన్నియు డస్సి శిథిలమునై యున్నవి. తిట్టి నిన్నెట్లు పవనంబు జేయఁగలను. వలదనెను. దాని కాముగుద "మీరు నామఁ బూజ్యుడైన భర్తనుఁ బూజులు. మీ శుశ్రూషకేగదా నా

ప్రాణములు కలిగియున్నవారు. వాని నాడవియేల? మారలందఱు
 నుపవసించి యుండగా నేను మాత్రము వరయిగాఁ గడుపుచును
 నేర్చునే. నాకదితగునా? నన్ను పుణ్య కేలగాఁ జేయుదలం
 బుతిరేని నా సత్పుత్రుఁ గూడఁ గైకొని నన్నును (గవీంపుడని
 యాచెలువయుఁ దనవారి పిండి నిచ్చెను. దానిఁ గూడఁ గైకొని
 యా యతికి నిశ్చేషముగా భుజించి తృప్తుడై సంతసించి
 యధేచ్ఛగాఁ జూచెను. అట్లు నాఁడు వారావర మేమియుఁ
 గానక యుపవసించిరి. కాని మానసమున నైనను వారికి బాధ
 వేదు. అతిథి పూజనము నేయఁ గల్గితమను నానందమే వారి
 యుండఁ దెందములఁ గ్రుందుకొని యుండెను.

మఱునాఁడు దుదయముననే నిత్యకర్మానుష్ఠా
 నములన్నియుఁ దీర్చికొని మరల నా వరమును సేకరియబట్టె
 వారు బయలు వెడలిరి. నాఁడు సాయంకాలము వఱునును దిరిగి
 నను ధాన్యమేమియు లభింపలేదు. రిక్తవంస్తుడై యింతకిఁ
 జేరిరి. సత్యప్రస్థుని మహాదుఁడు మాత్ర మొక కంద దుంపను
 దేఁ గలిగెను. దానినే వంచి వారు నాలుగు భాగములుగా
 ప్తైబకొని యాసాయంసమయమున మేసవఁ బోవుచుండిరి. అట్టి
 తఱి నొక మాత్రుఁడు విపరోతమైన యాఁ కలిచె బాధవడు

ను నతిథి యై వచ్చు "బాబూ నాకడుపు మండిపోవుచున్నది
 పట్టె (ఉన్నమునుగాని మఱియేయూవరకమునైన బెట్టి నావ్రాసా
 ములు నిలుపు దనెను.

సమస్తములు సంతసమున వికస్థిల్లిన మోముతో లేచివచ్చు
 యుతని లోనికి (గొని పోయి, యాసన మిడి మొదటి నాఁటి
 యతిథిని వలెనే పూజించి తన పొలితి దుంప నొసఁగెను.
 దానితో నతని యాకలి బీటదొయెను. మరల భార్య తన భా
 గము నొసఁగెను. దాని (గొనియు) దృష్టి వహింపఁ దయ్యెను
 త్రింత (గొడుగు గురడలును దమ తమ భాగముల నొసంగిరి.
 త్రింత దుంప సంతయు నిరవశేషముగా (గొని సంతసించి
 యా యతిథి చేసెను.

బ్రాహ్మణులును నతని కుటుంబమును జేయునదివేక
 దుంపను వండి వార్చిన గంజిలో (గొంచెముప్పువేసి దానిని
 నాల్గు భాగములు చేసికొని యుపయోగింప నుద్దేశముతో
 త్రిసమయమున నొక్క మాలవారి దాకలవే గనకనలాడుచు
 వచ్చు 'స్వామీ! నావ్రాణములు వోవుచున్నవి. ఇంతయున్న
 మును బెట్టి రక్షింపు' ఁని వేడుకొనెను. ఆ తాపసి వారిం
 జూని యత్యైదశముతో నర్హుపాద్రములచ్చు పూజించి
 తన భాగమైన యార నాకకము నాతని కిచ్చెను. దాని (ద్రావి

లోకమునుండి విమానమును బుత్తెంచు. ఆ విమానమునకిక్కి
 సమయముగా ప్రాప్తమౌతానకున కరుగుము. ఎన్ని ధర్మ
 ములైనను, యజ్ఞములైనను బుత్తె శేలముతో నాడ్చింబిన కొ
 లది దేవములైనను బాతభూతున కొసగుటతో సరి
 మాగఁజాలవు. తిలవనింబ నిజస్త్రిరూపమును బూపెను. సత్తు
 ప్రస్తుతు నాథర్కదేవతకు దండప్రణామ మానరింబ నిత్య
 నంతలో గగనమున మణిభూషితంబై యంపలుగట్టిన
 దేవ్య విమానంబు దొరఁచెను. దానిఁజూచి యముఁడు, వి
 ప్రశంస! అదె మా బత్తె విమాన మరుదెంచు నున్నది. నీవు
 నేభార్యయుఁ గొడుకును గొడలును సుఖులై యవ్విమానం
 బునెక్కి ప్రాప్తమౌతానకున కరుగుడని వనింబి యాపిత్త
 పతి యదృశ్యుఁడయ్యెను. విమానము భూమికి దిగెను. సత్తు
 ప్రస్తుతు కుటుంబముతో నవ్విమానమెక్కి సత్త్రలోకంబున
 కరిగెను.

ఆ సత్తుప్రస్తుతి యాశ్రమమున నాత్మ బలమునందు
 వసింబునున్న నేను దొనినంతయుఁజూచి యచ్చెరువంది మా
 లవాని రూపముతో నతిథియై వచ్చి యముఁడు సత్తుప్రస్తు
 తిచ్చిన గంజినంతయుఁ ద్రవి చేతులుగడిగిన యాబురదలో

పవిత్రమని పొరలాడితి. దానిచే నా తొలి శరస్సును నామేన
 నాక ప్రక్కయు బంగార మైనది. రెండవ ప్రక్క గూడ బం
 గారమును జేసికొనవలెనని దానధర్మములు యజ్ఞ యానా
 దులు చేయుచోట్లకు నెల్లవెళ్ళి వారి దానజలంబుల మునుం
 గుదును గాని రెండవ ప్రక్క బంగారు గానెనేడు. ఇప్పుడు
 లోకాత్మర పరిశ్రుతైన ధర్మజుడు వాయవేధ మొనరించు
 చున్నాఁ డిట్లైన నగునేమోయని గంపఁ డాస తోవట్లుతి.
 ఈ రాజు యానాంతావ బృథ జలంబునను దానసతలంబు
 లనుగ్రుంకు లాడితి. బంగారు గాక పోయినఁ బోవు గాక. పి
 క్కింత పప్పు దనమైన నా ప్రక్కకు నబ్బ ద యైనను. గావున నా
 సమస్తప్రశ్నని వేలపిండి యజ్ఞ మునం దీధర్మరాజు ముఖము
 నివంప్రాంశమునకైనఁ జూలడు. ఎందులకు మారందలు నిల్లుబ్బి
 పడుట" యని యా ముంగిస యెటు వోయెనో తానరాకుండ
 నరిగెను.

కపటభావము గౌరవభంగ మొదలయినను.

ప్రాజ్ఞము మనువు వంశంబున మరుత్తుడును రాజుద్భవించెను. త్రితతుడు నాగాయత బలుడు. దండ నీతిజ్ఞుడు. ధర్మ తత్పరుడు. శ్రీ తజనవల్లభము. దయాళుడు. సకల సుగుణములకు నెలవు. వాని పరిపాలనమున బ్రజలు దుఃఖ మన నెట్టిదో యెఱుంగక సుఖించరి. మహా భై భవోపేతుడై యారాజు దేవేంద్రు నతినయింబ వెలు గొందుమండెను. రితనినక్తి సామర్థ్యంబులకు భై భవమునకు నింద్రుడు సూ య పడుమండెను.

శ్రీమరుత్తుడు ధౌత్యపరి యశ్వమేధ యాగము నానర్చనము కట్టి యుపద్రుష్టగా బృహస్పతి నర్థింపవలెనని నాకంబున కరిగెను. ఇట్లు మరు న్నవరారాజు వచ్చునని ముందే తెలిసికొని యింద్రుడు గోష్ఠికిని బిలిపించి 'ని న్నప్రద్రుష్టగా వరియి' యని మరుత్తు నీకడకు రాఁబోవునున్నాడు. రితఁ డిది పఱకే నన్ను లక్ష్యము చేయమన్నాడు. త్రికనీవు మా య మేధ మతనఁగాఁ జేయించిన దోషము మోస్తును. కావున నెట్లైన నతని యజ్ఞము భంగపెట్టి పరాభవింప వలెను.

అతడు చెప్పినట్లుగా నంగీకరించి ముగియును. జేయించుటకు వత్తుననియు, సంభారము లన్నియు సమకూర్చు మనియు చెప్పి లగ్నమును నిశ్చయించి పంపుము. అరువాత ముహూర్తము సమీపించిన పిదప నేను వచ్చుటకు వీలుపడదని కబురుచేయుము. దానితో నతడు క్రుంగి పోవును. మరుత్తునకు విషాదముఁ గలిగించుటయే నాకు ముదావహము. మఱియు దేవతా ప్రభుఁడనైన నాకుఁ జొరగవలెననియు జేయనివాక మనుష్యునికి నాధర్మవము నానరించుట నీశొరవమునకు భంగము కాదా. కావున నిట్లతని మోసగించెము. నాచెప్పిన యట్లునర్చు" మని చెప్పెను. బ్రహ్మసైత్యునిండు నివాత్సములకు సమగ్రతించెను.

మరుత్తుఁడు బ్రహ్మసైత్యుని యింతి కరిగెను. అతనిఁ జూడఁగనే యాంగిరసుఁడు సంభావించి యర్జునాదర్శన నాడు అబ్బి సత్కరించి కుశలప్రశ్నముఁ గావించెను. అతడును నతనికి నమస్కరించి కూర్చుండెను. కొంత వడి మాట్లాడిన పిదప నేమి పని మోఁడు వచ్చితివి? నీవు మను వంశ బీషకుఁడవు. సత్వోతుఁడవు. ధర్మ బారియై యున్నావు. చెప్పుమని గిప్పితి యడిగెను. అందుల కతఁడా నార్చ సత్తమా! నేనొక యర్జున మేధమైనట్లుఁ బూనితిని. దానికిఁ దమ రుపదర్శనంబుఁ జూపవలె. సామా

స్థూలనూపాధ్యాయులఁగా వరించుటను నాకనుమతి లేక, మిసప్త
 ధికి వచ్చితిని. నా ప్రార్థనము మన్నించి నన్ను సుగ్రహింపవలెనని
 వేడుకొనెను. అంత నా బ్రహ్మస్థితి "రాజేంద్రా! నీవు కొరికననేను
 రాక పోవుటయు నుండునా? నీ తాతయైన కరంధమునకు
 నుపద్రుష్టయై మాతండ్రి యంగిరసుఁడు పెక్కు యాగంబు
 లు చేయించె. మన సంబంధ మి నాఁటిది గాదు. నీ వంటి యా
 య జూకుఁడు నాకు మాత్ర మెవల లభించును? సర్వసంభా
 రములు సమకూర్చుము. తప్పక వచ్చెద" నని ముఖూర్త నిర్ణయ
 మొనరించెను. మరుత్తుఁడు సంతసింపి యతని యడుగులపై
 బడి నెలపుఁ జొరికొని వెనుకకు మారెను. మరుత్తునిఁ బిలిచి
 మరల నాదేవగురుఁడు, రాజాత్మమా! సంభారముల సమృద్ధి
 ముగాఁ జేకూర్చుము. యజ్ఞము బిగజ్జేగియ మానముగా నుండ
 వలెను. బ్రహ్మస్థితి యుపదర్శనంబు నందలి ఖోభ యెల్లరకుఁ
 దెలియ వలయును. తాననేను పరాధీనుఁడను. ఇంద్రుని యజ్ఞ
 కార్యములేవియు నట్టురాకున్న నీమనమును విజయవంతము
 గా నెఱవేర్చిరాఁగలను. అయిన నిప్పు దేమియు నట్లు వచ్చునవి
 లేవలెమ్ము. ఒక వేళ నేదియైన వచ్చినను నీ విషయమును జేప్పి
 న నింద్రుఁడును సమ్మతంపక పోఁడు. అంటిది అమ్మిది పా
 ల్మ వచ్చెదను. సందేహమువలదు. పొమ్మని యొకంతసం

మందుకొని చెప్పెను.

త్రిశ్రు బ్రహ్మచర్యముల మతంత్ర మేలుగని యాతడు
నిలియుగా నాయమర గురుడు యజ్ఞమునకు వచ్చుననియు,
నతడు వచ్చున యజ్ఞ శైభవము జెప్పునలవిగాదనియు నానంద
పడుచు భూలోకంబునకు వచ్చెను. వీరమాలయ పొదమున
యజ్ఞ వాటివను గడు విచారముగా సుందరముగా నిర్మింపజేసెను
సర్వసంభారములు సమకూర్చెను. మరుత్తు మునిమొనరింపఁ జూపు
చున్నాడు. దాని కుపద్రుష్ట దేవ గురువైన బ్రహ్మచర్యములు.
మాడదగిన కార్తముని జనులు గల్గెలుగాఁ జెప్పుకొనసాగిరి
మువహార్తము సమీపించెను. వీరమాలయ ప్రాంత మంతయు (బుంధి
జ్జలం బాకలతోనిండి కళకళలాడుచుండెను. మరుత్తు రేయి
బవళ్లు నిద్రావరణములేక కావలసిన వానినెల్ల సమకూర్చు
చుండెను. లగ్నము సమీపించిన కొలఁది జనులకును, రాజునకు
ను, వార్తము, సుత్రంత యధికమగుచుండెను. యజ్ఞ శంభ
మువహార్తము నారలుగు రోజులున్న దనఁగా బ్రహ్మచర్య యొద్ద
నుండి దేవదూత యొకఁడు వచ్చి మరుత్తునితో "రాజా
నీయజ్ఞమును జేయింపుటకు నమర గురుడు వచ్చెదనని
చెప్పియున్నాఁడట. కాని యిప్పుడే సురరాజును నాకయజ్ఞము

ను జేయఁబూనినాఁడు. దానిచే నోయాగమునకు వస్తులును
తనకు వీలుపడ దనియు మఱి యొకయపాధార్థాయని వ
రింపు మనియు, ముందుగా నో విషయమును నేకుఁజెప్ప
కున్న నేవు మోసపడుదు వనియు (గరుకాశుఁడై బ్రహ్మస్థిత
నన్ను నేకుఁజెప్పుటకుఁగాఁ బంపింబనాఁడు. తరువాత నో
యిష్ట"మని యుతఁడు వెడలపోయెను.

మరుత్తుఁడేవార్య వినగనే నెవ్వఁజెప్పఁబోయెను. జనమంతయు
నిరుత్సాహత నొందెను. మంత్రులు కలంగిరి. సామంతు లది
బ్రహ్మస్థిత చేసిన మోసమనిరి. రాజునకు దిక్కు తెలియకుండ
బోయెను. ఇంత కొలఁది వ్రేవడిలో నుపద్రష్ట యేవరు దొర
కుదురు? ఇంతా క్రాంతిఁజూడై యారాజు మరల దివమునకుఁ
బోయెను. ఇంత బ్రహ్మస్థిత లద్దలు నొక్క బాటన గూర్చుం
డి యుండిరి. వారికి నమస్కరింబరాజు గొప్పతెతో "నారాయ్
వర్య! ఇప్పు నమ్ముకొని యజ్ఞ సంభారము లన్నియుఁ జేయఁబ్రతిని
వచ్చెద నని గట్టిగాఁజెప్పి యిట్లు మోసగింపట మావంట పెద్దలకుఁడగ
దు. నేను వచ్చిన యపుడే నాకు రావీలుపడదని చెప్పియుండిన నాబాధ
నేను పడు వాడను. ఇప్పుడు నాకే యపాధార్థాయుఁడవు దొరకును.
యజ్ఞము సేయమన్న నా సంభారము లన్నియు వ్రేకఁజేసి నకింబిపో

సంవర్షము

వును. మహా లోక మంతయు నీవు నాకొనర్చు నుపదర్శనమును
చర్చింప ను విజ్ఞులగు చున్నది. ఆ యుత్సాహము నంతయు మాప
వలయు. ఎట్లైన వచ్చు నన్నుగ్రహింపు డని పాదములపై బడెను.

తంత నావేల్పుబాజ్జి "రాజా! నేను నీ యజ్ఞమునకు
వచ్చెద నన్న మాట యథార్థమే. కాని నీ లోనాక మాట బెప్పియు
నైనను. నీకు గుర్తున్నదొకటి. ఏ మనిన నేను పరాధీనుడను.
నియ్యని యజ్ఞకార్యము లేవియు నడ్డురాకున్న వచ్చెద నని యంటిని.
నేనేమి నేయుదును. ఇట్లైతే యీ దేవతావిభూతి జ్ఞామును నుపస్థి
తమైనది. కావుననే నీవు మోస పోదువని ముందుగా నే తెలియజేసితి
ననెను.

పుడు మిఠుడు దేవేంద్రుని (బ్రాహ్మింబు బృహస్పతిని) బంపవల
సినదిగా నర్థించెను. దాని కింద్రుడు నవ్విన రేంద్రుని. అనకు మాలిని
ధర్మ ముండునా? నీ యజ్ఞము కొనసాగుటకై నా సవనమును మాను
కొందునా? నీకు నీ యాగ మెట్టిదో నాకు నామగ్న మెట్టిదో. నీ నెల్లు
పంపింపనేర్చును.

నందన
వసంతము

కృతికర్త
కవిభట్టారక మొవ్వ దాశరథిసూరి

పూడివాడ
రేపల్లె తాలూకా

శ్రీవేణు గోపాల సేవాశ్రమాధిపతులు తర్కవేదాంత కవిభట్టారక
పూజివాడ. శ్రీమొవ్వదాశరథి సూరి విష్ణుదాసు గారు. ఏ. ౨౦-౩-199౬
PUDIVADA DEVASTHANAM : YOUTUBE CHANNEL

